

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р **Владислав Господинов**

Върху дисертационен труд на тема:

**„ПЪРВИЧНА ПРЕВЕНЦИЯ НА АГРЕСИВНО ДЕТСКО
ПОВЕДЕНИЕ В НАЧАЛНА УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ“,**

разработена от

Весела Иванова Божкова

(докторант в Катедра „Управление на образованието и специална педагогика“
на Факултета по педагогика
при Югозападния университет „Неофит Рилски“, Благоевград)

По докторска програма **Теория на възпитанието и дидактика (Социална педагогика)** от Област на висше образование **1. Педагогически науки,**
Професионално направление **1.2. Педагогика**

за придобиване на образователната и научна степен **„ДОКТОР“**

и

Научен ръководител: доц. д-р **Снежана Попова**

Дата, час и място на публичната защита: 30.07.2020 г., 12,00 ч., Зала 412, Корпус 1 на ЮЗУ

I. Основни биографични данни за автора, имащи отношение към докторантурата (в т.ч. администрирането ѝ) и предложения на вниманието дисертационен труд

Редовен докторант Весела Божкова е родена през 1986 г. в град Кюстендил, където завършва Езикова гимназия: „Д-р Петър Берон“ с немски и английски език. Завършва последователно ОКС „Бакалавър“ по „Начална училищна педагогика с чужд език“ и Магистърска програма по „Социална превенция и консултиране“ в ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград. Трайните ѝ интереси в областта на превенцията и началната училищна възраст водят до естествено надграждане с насочване на вниманието от позицията на изследовател-докторант. Всички административни атрибути в конкретния случай, които е необходимо, съгласно нормативната база, да съпровождат през годините пътя на докторанта – от зачисляването до отчисляването му – са налични и коректно изпълнени.

II. Характеристики на дисертационния труд

1. Актуалност и значимост на темата на дисертационното изследване

Те са безспорни и в *Увода* авторът разкрива значимостта и актуалността на проблемното поле, станало център на дисертационния труд. Те биха могли да се групират в няколко основни направления. На първо място, във връзка с възможността първичната превенция да неутрализира агресията, като все по-често срещано се явление или да редуцира пораженията от нея. На второ място, необходимостта от разработването на актуален модел за превенция на агресията в начална училищна възраст, който да отразява динамичните промени от последното десетилетие. На трето място, за първи път изследването на проблема се реализира в контекста на когнитивно дисмодерационно общуване върху основата на Теорията за когнитивният дисонанс и тезите на Курт Левин.

2. Структура и съдържание на дисертационния труд

Предложената на вниманието ни текстова разработка съдържа 562 стандартни печатни страници, от които 496 са основен текст, включващ Увод, три глави със съответни подчасти, Заключение и Препоръки, а така също Основни научни приноси на дисертационният труд и Публикации по темата на дисертационният труд (би трябвало само в Автореферата да бъдат включени) и 22 номерирани, но реално повече приложения. Налице е и списък с източници, обозначен като Литература, свързани с темата, съдържащ 241 единици (от тях 161 са на кирилица и 21 са на латиница; в отделни списъци със самостоятелна номерация), като е представен и отделен списък с 14 ползвани страници от интернет.

Първа глава (с. 10–99) е със заглавие „Първичната превенция на агресията като актуален социално-педагогически проблем“. Както е видно и от заглавието, тази част е теоретична и е посветена на няколко ключови за изследването фокусни точки. На първо място е обърнато внимание на теоретични аспекти на проблема за генезиса на агресията. Следващата стъпка още повече конкретизира разглеждането на проблематиката като проследява спецификата на психосоциалното развитие на децата от начална училищна. На трето място е разкрита ролята и мястото на първичната превенция, при агресивно поведение при децата. И на четвърто място, представени са конкретни техники и похвати за първична превенция на агресията при децата от начална училищна възраст.

Втора глава (с. 101–118) „Методология и методика на изследването“ е посветена на дизайна на емпиричното изследване, което е в три етапа – констатиращ, формиращ и контролен. Посочени са параметрите му, представени са основните понятия, които ще бъдат използвани. Направено е описание на извадката на изследването реализирано в периода 2016–2019 г. в Кюстендил и Благоевград, обхващащо 122-ма ученика, 40 учители, 22-ма социални

работници, 12 педагогически съветници и 20 родители. Разработена е система от 22 критерии и прилежащи им показатели. Подробно са описани методите на изследването: програмата на проектния метод: „Възпитателно формиране на поведенчески умения за предохранияване от агресивно поведение“, при която се използват визуализация, разказ, драма метод (авторът използва игрова ситуация), Скала за измерване емоционалната реактивност на ученика по Стреляу и Рол. Заложено е в целта да се проучи нивото на агресивност при децата от начална училищна, а и в констатиращото изследване е записано, но не е посочен тук, сред другите изследователски методи теста за изследване на агресивността на В. Digny, направено е в началото на Трета глава. Представени са резултатите от изпълнението на четирите задачи на проекта и е описан модела на анализ на резултатите от изследването.

Третата глава (с. 119–496) „Анализ на резултатите от социалнопедагогическият експеримент“ е посветена емпиричното изследване. Представени и анализирани са много интересни резултати от теста за изследване на агресивността на В. Digny с учениците, анкетното проучване с учениците и родителите, чек листа с учителите и интервюто със социалните работници и педагогическите съветници. При всички е направен сравнителен анализ на входно и на изходно ниво. Прави впечатление огромната тежест (най-голяма дори), която изследвани групи (родители напр.) отдават на възпитанието като основа на първичната превенция. Изключително подробно и интересно върху около 130 стр. в текстови и илюстративен план (множество фигури, таблици, рисунки) са представени и анализирани резултати от реализирания проектен метод, за който също е видно, че са положени съвестно големи изследователски усилия. Само той би могъл да изпълни почти изцяло емпиричната част на дисертацията.

Дисертационният труд завършва с Заключение и Препоръки.

III. Основните бележки, препоръки и въпроси, които следва да бъдат отправени към труда и респективно към работата на автора са:

Обекта и предмета на изследването (стр. 101) се нуждаят от известно прецизиране. Обект на всяко изследване по принцип е явлението, а не хората. В този смисъл обекта е първичната превенция на агресивно детско поведение, а предмета – как това се реализира в начална училищна възраст.

Налице е дисбаланс в обема на основните части на труда, Първа, Втора и Трета глави са съответно 89, 17 и 377 стр. В този смисъл, при евентуално издаване на труда би могло втората глава, която задава параметрите на изследването хроно/логично да се превърне в част от Увода, където се представят по принцип параметрите на теоретико-емпиричното изследване и читателя изпитва потребност да е наясно какво му предстои от самото начало. А

резултатите от изпълнението на задачите да се прехвърлят към глава трета. Част от графиките от трета глава биха могли да бъдат прехвърлени в Приложенията.

При анализа на анкетни карти за установяване наличието на агресивност при децата от начална училищна възраст в интервала от страници 132–135, както и на стр. 139–142 и на още няколко поредици от 3-4 стр. са представени само резултати, но отсъства анализ. Би могло само в таблица да се представят, а не и чрез текст.

Прави впечатление на входното ниво, че при различните класове по отношение на критерия Причини и фактори за агресия около 40–60% се пада на високо ниво на показателя фрустрация. Ако докторанта има изследователски данни или анализи на каквото се дължи тази фрустрация, ще е интересно да ги чуем?

На стр. 112 се използва словосъчетанието „формират знания“. Какво има пред вид автора, при положение, че знанията се преподават, усвояват, обогатяват, а формирането е свързано с моделиране, умения и др. Подлежи ли знанието, факта на промяна (моделиране), т.е. реално подмяна?

Какъв смисъл влага докторанта в позицията „опозиционно поведение“ от теста за изследване на агресивността на В. Durny?

IV. Приносни моменти на дисертационния труд

Основно те са по посока на следното: насочено е вниманието към проблем, който е актуален, но като цяло неизследван, както в съвременен контекст, така и по отношение на избория от докторанта подход; налице е подходящ подбор и съчетаване на изследователски методи, което е дало възможност за поучаване във висока степен на богата и обективна информация; приложен е мултисензорния принцип, основно посредством проектния метод, който принцип е изключително важен в тази възраст – началната училищна; систематизиран и представен е много голям обем информация с фокус към темата. Конструиран и апробиран е реално действащ авторски модел за превантивна възпитателна работа, който стъпва на Теорията за когнитивният дисонанс и разнообразни техники, методи, форми и др., които подкрепят замисъла на модела. Резултатите в сравнителен план показват сериозно понижаване на тревожни поведенчески характеристики у децата след прилагане на модела и промени при останалите участници в изследването.

V. Оценка на Автореферата и публикациите на автора

Текстът на автореферата отразява в структурно отношение дисертационния труд, а така също и ключовите съдържателни моменти от него. Но определено обема му надхвърля традиционно приетия от около 30–60 стр.

Публикационната активност, формата и съдържанието на текстовете на автора позволяват да се направи извода, че в достатъчна степен, системно и последователно е разгърнат, осъществен и отразен в съответната етапност изследователския замисъл по отношение на дисертационния труд, намирайки съответната необходима публичност.

VI. Заключение

Имайки предвид посоченото до момента, може да се заключи, че дисертационният труд на тема: **„Първична превенция на агресивно детско поведение в начална училищна възраст“** отговаря на изискванията за подобен вид разработки, заложен в Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагането му. Въз основа на това, както и въз основа на отбелязаното по-горе в становището и като се има пред вид, че направените бележки и препоръки не омаловажават постигнатото в резултат от положените от докторанта сериозни и дългогодишни усилия, следва да се изрази позиция с **положителен вот** по отношение на дисертационния труд с оглед присъждането на **Весела Иванова Божкова** на образователната и научна степен „доктор“ в областта на висшето образование **1. Педагогически науки**, професионално направление **1.2. Педагогика**.

София,

13.07.2020 г.

Автор на становището: .....

/доц. д-р Владислав Господинов/